

(chloroxylon swietenia, A. DC, rutaceae család)

A KELET-INDIAI SZATÉNFA

Zoltán György
Zol-Gém Kft.

TOVÁBBI KERESKEDELMI ÉS HELYI ELNEVEZÉSEK

A fa megnevezése némiképp a származástól is függ, pl. az angol fakereskedelemben kelet-indiai szaténfa vagy ceyloni szaténfa. Franciául atlaszfa vagy ceyloni citrom- és szaténfa. Németországban a citromfa megnevezés is használatos volt. További nevek: Ceylonon burutha, Indiában behra, gondi halda, mucirai,

sali, sengel és vummaray. Megemlítendő még egy ugyanebből a családból származó kis termetű fa, mely Ázsiában, különösen Hátsó-Indiában és az Andaman-szigeteken terem, ez a muraya exotica, melyet andamáni szaténnek neveznek.

ELŐFORDULÁSA

A fa fő termőterületei a kelet-indiai szubtrópusi monszunerdőkben,

illetve Srí Lanka száraz övezeteiben vannak, és ott 6,2 százalék volt a részesedésük a teljes állományból, itt a 28 cm és a feletti átmérőjű fát vették figyelembe. Indiában az Alsó-Himalája övezet keleti részén található a fa. Az exportszállítmányok a dél-indiai és bengáli előfordulásokból származtak, de ma már a rönkfa exportja gyakorlatilag tilos. Korábban a

legjobb minőségek a Gumsur és Surata erdőségekből jöttek.

A FA (NÖVÉNY) JELLEMZŐI

Ez egy kis termetű lombhullató fa, mely 18 méteres maximális magasságot is elér, de rendszerint csak 9–15 méter magas. A törzs-átmérő 30–80 centiméter, csak kivételesen, különösen kedvező

a gyűrűs repedésre és az üreges gesztkorhadásra.

A FA (ANYAG) JELLEMZŐI

A keskeny, fakó sárga szijács nem különül el nagyon erősen az inkább sárga és enyhén besötétedő geszttől. Fényhatástól függően a szín átváltozhat sárgára-narancsra-zöldésárgára. A végleges

csak finom pórusbarázdáknak látszanak, az áttörések egyszerűek. A szűk, homogén, vastag falú bélsugarak nagyon szabályos, emeletes elrendeződésűek, miáltal tangenciális metszetben egy finom kereszttrajzolat jön létre.

FELDOLGOZÁSA ÉS FELHASZNÁLÁSA

A szatén ipari feldolgozása kevésbé egységes rostfutása miatt nehézségbe ütközik. Ehhez jön még a keménysége, mely meghaladja a (brazíliai) zöldfáét (nectandra rodiaei). A származási helyektől függően jelentős mértékben váltakozó súlyok is igen eltérő feldolgozási eljárásokhoz vezetnek. A szaténfa fűrészelése és gyalulása semmiképp sem egyszerű, viszont egészen jól marható. A radiális felületeken a csavart növény miatt gyakran lép fel rostkiszakadozás. A gumigyanta jellegű zárványok függvényében a szerszámélek is változó gyorsasággal kopnak. A fa nagyon lassan szárad, ezért a műszárítást is lassan kell lefolytatni, mert egyébként jelentős repedésekre lehet számítani. Ha már száraz, a szaténfa elálló képessége jó. A felületkezelés nem okoz nehézségeket.

Ennek megfelelően a fát Indiában és Srí Lankán sokféle szerkezeti építéshez használták, egyes hidakon ez Srí Lankán még ma is látható. Később rájöttek, hogy ez a fa ilyen célra túl értékes. Legjelentősebb felhasználása az európai és az észak-amerikai furnérgyártásban, illetve bútorgyártásban volt a századfordulótól kb. 1930-ig. Vonzó ragyogása és fényeffektusai különösen dekoratívvá teszik még úgy is, hogy a rönkök gyenge méretei miatt nagyobb felületek nem voltak előállíthatók belőle. Intarziámunkákra is megbecsült fa a szatén. ■

termőhely esetében ér el erősebb méreteket. Kelet-India és Srí Lanka fát összehasonlítva az látszik, hogy rendszerint az utóbbiak méretei az erősebbek. A törzs egyenes, karcsú és hengeres, mintegy 8 méterig ágmentes. Másfél centiméter vastag, világosszürke színű, puha és porózus kérgük van. A törzsek belül hajlamosak

szín többnyire aranyárga, a fa belül némileg sötétebb és fényes felülete van. Homlokmetszetben az évgyűrűk már szabad szemmel is felismerhetők a raktározó sejtek által, melyek világos szalagként határolják azokat. A finom, szétszórt elrendeződésű tracheák sárga, gyantás alapelemeket tartalmaznak, hosszanti metszetben